

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124.)

Zondag 26 Mei 1907. N°. 1534.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van het blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE.
Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Insendingen, die later dan Donderdag v's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangegomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.50, voor elke regel meer f —.30. Aanvragen en vermelding van lieftedevoten f —.12 per regel.

Pro Nige.

XIX.

De kinderen der wereld zijn verstandiger in hun geslacht dan de kinderen des Lichts.
Luk. 16: 8.

Aan den mensch was alzoo in het paradijs heerschappij over de Natuur verordend. Door den val in zonde en door den vloek, die hieruit voortkwam, boette de zwakke mensch deze heerschappij over de Natuur in. Maar in Christus als den Zoon des menschen, keert deze heerschappij terug, en de Christus herstelt die heerschappij in drieërlei manier. Ten eerste onmiddellijk door het rechtstreeksche wonder, een macht die in zijn apostelen nabloet. Ten tweede, middellijk, door de hogere ontwikkeling van de geestelijke factoren in ons geslacht, in alle land waar de Christelijke religie triumfeert. En ten derde in de finale bij zijn wederkomst, iets wat hier bij hoort, en waarop in het Nieuwe Testament dan ook telkens wordt gewezen, als onmisbaar deel van het groote verlossingswerk. Het komt dus alzoo te staan: 1°. Jezus herstelt 's menschen macht over de Natuur door het wonder, 2°. Jezus herstelt 's menschen macht over de Natuur op veel breeder schaal en duurzaam, door het licht dat over de volken opgaat, als het Evangelie het volksleven omzet; en 3°. Jezus zal eens met zijn heiligen heel de Natuur doorverheerlijken tot haar ideaal opvoeren. Op dit derde punt, op de finale bij Jezus wederkomst, kan hier slechts in het voorbijgaan gewezen worden. Breder er op ingaan, zou ons van ons onderwerp afleiden. Volstaet hier daarom te verwijzen naar wat reeds Jesaja met kenelijken terugslag op het paradijs profeteerde, dat eens weer "de wolf met het lam zal verkeeren en de leeuw stroo zal eten als het rund" (11: 7); ja, dat "een kind zich zal vermaken over het hol van een adder, en zijn hand zal uitsteken in den kuil van den basilisk" (vs. 8). Een Oostersch-dichtelijke, maar daarom niet minder krachtige manier, om het volkomen herstel van de macht der menschen over de Natuur uit te drukken; een herstel dat dan eerst volind zal zijn, als Jezus bij zijn wederkomst, en dan voor altoos, de macht van satan zal hebben te niet gedaan, en alle tegenstand van den boonen geest gebroken. Dit echter komt eerst in het eind der dagen, als de worsteling zal voltooid zijn, en het rijk der heerlijkheid triomfeert.

Wat daarentegen nu reeds werkt, is het herstel van 'smenschen middellijk macht over de Natuur. Deze macht over de Natuur in de tweede periode van haar herstel, is de macht die ons nu ten dienste staat, en die vooral in de laatste voorbijgane eeuw zoo verrassend is doorgebroken. Dit is niet de onmiddellijk wondermacht, gelijk Jezus die uitloefde, toen hij op aarde was. Het is een macht van geheel andere orde, van geheel andere soort, van geheel andere werking. En in de wondermacht, en in de middellijk macht die Jezus thans over de Natuur oefent, is het beide malen de geest die over het stof heerscht, maar die geest heerscht in het wonder rechtstreeks over het stof, terwijl dezelfde geest thans over de stof heerscht in de middellijk weg door ontwikkeling van 'smenschen geest. Hoezeer min juist, kunnen we dit kortheidsshalve de macht van den geest over het stof door middel van de wetenschap en de technische kunst noemen. Min juist, want naast de wetenschap staat de vinding, de geniale greep, de energie en het talent, de volharding en de wil. Maar ontleed, doordacht, verklaard en uiteengezet, wordt het resultaat van dat alles dan toch in de wetenschap en in de technische kunst. Die technische kunst is het kunnen van den mensch, zijn kunnen ter onderwerping van de Natuur; iets waarbij natuurlijk de geneeskunde en zooveel meer kunsten bij behooren. Deze, onze middellijk macht over de Natuur, evenzeer een wonder, maar geen wondermacht, is ons door en uit den Christus toegekomen. Zijn Evangelie heeft een geheel andere, veel hoger ontwikkeling van 'smenschen geestelijke leven te voorschijn geroepen. Alleen in het Christendom is dit meerdere licht klaarljk opgegaan, en uit die nieuwere, rijkere, hogere ontwikkeling van ons geestelijken, is vanzelf onze meerdere macht over de Natuur door ons weten en kunnen opgekomen. Ook dit danken we aan den Christus. Het is van hem uitgegaan. Hij heeft 't in ons en door ons gewrocht. En evensoo staat vast, dat deze tweede middellijk machtsherstelling over de Natuur, die we aan den Christus danken, een meerdere iets is, zoo geze vergelijkt met hetgeen Jezus rechtstreeks wrocht door zijn wondermacht. Niet een meerder iets, alsof ze een ho-

gere macht openbaarde. Boven het gebied van wind en storm op het meer van Genesaret, het veeleuldigen van de brooden en het opwekken van de dooden gaat niets. Maar wel is deze ons nu geschoonen macht een meerder iets, zoo geze let op haar uitgebreidheid, omvang en duurzaamheid. Alwat Jezus door zijn wondermacht wrocht, gold voor één bepaald geval, een enkelen kranke, een enkelen beretene, was beperkt tot één bepaald terrein. Deze tweede middellijk macht over de Natuur, die thans in onze hand gesteld is, oefent daarentegen haar gelijke werking en invloed onder alle landen en volken, eeuw na eeuw, en zegent duizenden tegelijk in alle nood en krankheid. Waar het nu op zichzelf ons raadselachtig in de ooren klinkt, dat onze macht over de Natuur de wondermacht van Jezus zou te boven gaan, is het toch volkomen verklaarbaar, hoe Jezus, wetende wat hij in en door ons bij latere ontwikkeling werken en tot stand zou brengen, 't zijn jongeren profetisch kon aanzeggen, dat zij een meerder werk volbrengen zouden, dan in zijn wonderwerk gezien was.

De fout, waarin men hierbij verviel, en waardoor men dit niet inzag, was hierin gelegen, dat men aan den Christus groter macht toekent dan aan zijn geloovigen. Men stelde het rich voor alsof, hetgeen buiten het geloof omging, ook buiten de sfeer van Jezus' handeling lag. Wat ongeloofige wetenschap of ongeloofige kunst tot stand bracht, werd beschouwd als uit den boze en als het werk van den boze. Jezus werd hier buiten gesloten. Zijn koningschap werd beperkt tot datgeen, wat betrekking had op de zaliging der ziel ten eeuwigen leven. De "wereld" werd niet alleen in haar onheilige geestesrichting, maar ook in haar gewoon menscheleken leven, beschouwd als liggende buiten het terrein, waarop de Christus zijn koninklijke macht en waardigheid uitoefent. Dat God alzoo het "de wereld had gehad, dat Hij haar zijn eeniggeboren Zoon had gegeven, niet om haar te verdoemen, maar om haar te redden, verstonde men als uitsluitend doellende op de uitverkorenen. De wereld werd prijsgegeven, en alleen voor het eeuwige heil der uitverkorenen werd redding in Jezus komst gezien. Dat dit in lijf rechten strijd was met hetgeen de Schrift ons openbaart omtrent het herstel van het paradijs, omtrent de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel, en omtrent de verheerlijking van ons lichaam, zag men niet in. En zoo is men in de valsche positie geraakt, van wel een zijds niet te ontkennen, dat we in het Christendom tot een veel hogere ontwikkeling van ons menscheleke-aardsch leven zijn gekomen, maar dat men anderzijds dit alles opvatte als buiten Jezus' Koningschap omgaande, in geen enkel oorzakelijk verband met den Christus staande, en alzoo vijandig tegen den Christus zich overstellende. De volle, rijke, alomvattende betekenis van het: "Mij is gegeven alle macht in den hemel en op de aarde," werd niet ingezien en veelma begrepen. Verwijdt, vervult men daarentegen zijn blik, en erkent men dat Jezus, als onze Koning, over heel ons menscheleke leven heerschappij bezit, dan kan het niet anders, of beide, en onze geestelijke ontwikkeling ten eeuwigen leven, en de algemeen menscheleke ontwikkeling, die onze macht over de Natuur vergroot, en ons weten en kunnen zoo ongeloofige heeft uitgebreid, vallen beiden onder zijn heerschappij, zijn aan hem te danken, en zijn van hem ons toegekomen. Vergelijking tusschen de menscheleke ontwikkeling in het heidensche en Mahomedaasche leven, met wat in het Christendom tot stand kwam, geeft voor deze stelling het voldoende bewijs. Die beide toch, onze geestelijke ontwakning ter zaligheid, en onze algemeen menscheleke ontwikkeling voor dit leven, staan niet los naast elkander. Het zijn twee werkingen in eenzelfde organisme, die over en weer invloed op elkander hebben uitgeoefend. En ge doet aan de eere van Jezus Koningschap te kort, zoo ge weigert zijn majesteit in beide te eeren.

Toch valt het niet moeilijk in te zien, hoe men tot die miskenning van Jezus' Koningschap in deze algemeen menscheleke ontwikkeling gekomen is. Het feit valt toch niet te loochenen, dat de algemeen menscheleke ontwikkeling in den regel meer door de ongeloofigen, dan door de geloovigen gedragen is. Wat men in onze dagen gedurig waarneemt, dat de beoefenaren van de natuurwetenschap en van de technische kunsten niet dan bij uitzondering in den Christus hun Heiland en Goel aanbidden, staat niet op zichzelf. Bijna heel de historie doet zich hetzelfde verschijnsel voor, wat in het Evangelie van Lukas in deze woorden wordt uitgesproken, dat "de kinderen der

wereld in hun geslacht verstandiger plagen te zijn dan de kinderen des Lichts". Doordien in onze Statenoverzeet staat: "voorzichtig zijn dan de kinderen des Lichts," heeft men deze uitspraak gemeenlijk ondiep opgevat. Dit komt daar van, dat in onze oude taal het woord voorzichtig tweerlei betekenis had. Ten eerste de betekenis die het nu nog heeft, van bedachtzaamheid, van een letten op de gevolgen, van een nadenken over de gevaren waaraan men zich kan blootstellen. Langs een gevaarlijk, steil bergpad klimt men voorzichtig naar beneden. Maar ten andere beduidde voorzichtig heel iets anders, en werd gebruikt voor kundig, schrander, intelligent en knap. Aan een hoogstaand persoon schreef men op het adres soms: "Aan den voorzichtigen heere." Een Fransch spreekwoord zegt: "prévoir c'est gouverner," d. w. z. de kunst van het regeren ligt in het voorziet. En zoo was een "voorzichtig man" een goed regent, een kundig rechter, een hoogstaand geleerde. En dit nu wordt in Lukas 16: 10 uitgedrukt door het Grieksche woord *phronimos*, juist hetzelfde woord dat gebezigd wordt van de "wijze maagden" in de gelijkenis. *Versandiger, schranderder* zou daarom in ons tegenwoordig Nederlandsch stellig een betere vertaling zijn. En zoo deze woorden opgevat, wordt hier dan uitgesproken, dat op hun terrein de kinderen der wereld geestelijk schranderder zijn dan de Kinderen des Lichts, d. w. z. dat in wereldsche aangelegenheden, in al wat op het leven der Natuur en op de zichtbare dingen betrekking heeft, de lieden der wereld gemeenlijk groter kracht weten uit te oefenen, dan de geloovigen, hier aangeduid door de Kinderen des Lichts. Iets afkeuringswaardigs wordt hiermee allerminst bedoeld, want er staat bij: Jezus prees den rechter, die zoo schrander handelt. Het feit wordt alleen vastgesteld, dat 't zoo is; dat op het terrein van het algemeen menscheleke leven de niet-geloovigen gemeenlijk meer verkracht openbaren, dan de geloovigen. Er wordt niet verder op ingegaan; er staat niet bij, dat 't anders kon en anders zijn moest; ook wordt de oorzaak niet nagespoord, waarom 't zoo is; maar uit het leven zelf, uit de practijk, uit de ondervinding wordt de regel opgesteld, dat het zoo en niet anders bleek te wezen. Op het terrein van het algemeen menscheleke leven in deze wereld steken de ongeloofigen gemeenlijk den geloovigen de loef af.

Reeds in het Oud Verbond vonden de jongeren dit bevestigd. Abel geeft er de voorkeur aan, peinzend voor zijn lammeren uit te wandelen, en Kain is de man die zich inspannt en de spade in den grond steekt. Van Kain wordt gezegd, dat hij "een stad bouwde"; iets wat natuurlijk hoogstens van een gebrekkige woninginrichting, met zekere palissadeering tegen het wild gedierde, is te verstaan, maar dan toch een eerste openbaring van technische kunst heenwijst. En als later Seth tegenover Kain en diens geslacht komt te staan, is het wederom niet in het geloovige geslacht van Seth, maar in het ongeloofige geslacht van Kain, dat Jabal, Jubal, en Tubal Kain optreden, die genoemd worden als de groote uitvinders van de bearbeiding der metalen, van muziekinstrumenten, en van het weven van doek voor de tent. Zoo nu gaat 't al voort. Egypte is een Heidensche land, en Mozes moet van de Egyptenaren hun wijsheid leeren, en in Egypte wordt Israel tot een volk gevormd. De gaven van Bezaleel en Aholiab waren een bijzonder talent hun voor den opbouw van den tabernakel geschoonen, maar toch in verband met wat Egypte op dit terrein van fabricatie reeds kende. Als straks de tempel op Sion zal verrijzen, is er geen bouwmeester in Israel, maar moet de groote architect Hiran uit Tyrus naar Jerusalem komen, om het Huis des Heeren te bouwen. Zelfs lezen we in de dagen van Saul, dat er op een gegeven oogenblik geen smid was in Israel, iets wat vermoedelijk zoo is te verstaan, dat de Israëlieten zelve aan geen metaalbewerking zich gelegen lieten liggen, en dat als smeden onder hen optraden mannen uit de omliggende groepen van ketelboeters, gelijk wij die nog in de Zigeuners kennen, en dat de Philistijnen, om Israel te verzwakken, deze omliggende mannen uit Israels landpalen verjoegen. Op geen enkel gebied van wetenschap of kunst heeft Israel in de dagen van de glorie van zijn volksstaat dan ook uitgeblonden. De handel was meest in de handen der Kanaaniëten, Israels scheepvaart was onbeduidend bij die van Tyrus en Sidon vergeleken. En niet alleen Egypte, maar ook Assyrie, Babylon en Perzië stonden op elk gebied van wetenschap en technische kunst hoger dan Israel, om nu van de Grieken en Romeinen niet eenmaal te spreken. Van het oude Israel bevatten de rijkste oudheidkundige musea zoo goed als niets. Onder

Salomo moet een oogenblik een ongemeene weelde in de paleizen te Jerusalem hebben geheerscht, maar alles leidt tot het vermoeden, dat ook hierbij vreemde kunst is te hulp geroepen. En ook in Jezus dagen zijn de nieuw aangelegde steden van Caesarea en Tiberias van uitheemschen oorsprong, terwijl Jezus om zich vergaderd eenige eenvoudige visschers van Galilea's meer, en er van intellectueel of artistiek hoog staande personen in zijn kring gansch geen sprake is. Eerst met Paulus, Apollus en Lucas komt het hooger intellect in den heiligen kring binnen. Paulus' geschriften nu uitgezonderd, spreekt in de practijk der Evangelische en der apostolische litteratuur, geen vrucht van schoolse geleerdheid, maar het vonken van heilige inspiratie.

Dit verschijnsel is niet toevallig, maar vindt zijn gereede verklaring in het zielkundig feit, dat onze geestelijke kracht in den regel te zwak is, om tegelijk beide sferen, die van het koninkrijk der hemelen en die van het algemeen menscheleke leven, te omvatten. Spant zich de geest te zeer op de algemeen menscheleke ontwikkeling, dan prikkelen de verworven wetenschap en kunst het zelfgevoel van het ik op zoo eenzijdige wijze, dat het "kind van God" worden door eigen hoogheidsbesef schier is uitgesloten. Newton en Agassiz blijven getuigen, hoe ook deze klip te ontzelen is, maar zij blijven uitzonderingen, en in den regel schijnt studie en kunst het eigen machtsgevoel zoo sterk te verhoogen, dat het klein en nederig voor God worden, er niet dan hoogst zelden mee gepaard gaat. De twijfel, door deze studie en kunst in het hart geworpen, brengt een geestelijke verwarring en verleiding mee, waarvan de gewone bejender zich bijna geen denkbeeld vormt. De mensch komt er te hoog door te staan en de aanbidding van de hoogheid des Heeren HEEREN lijdt schade. Zelfs aan onze hoogeschoolen ziet men het nu nog gedurig, hoe jonge mannen, die er met een oprechte bejender van den Christus heentogen, aan het eind van hun studie als ongeloofigen huiswaarts keerden. Het leven op dit terrein neemt te zeer den geheelen mensch in, om voor een opzien naar boven goede kans te laten.

En omgekeerd, vindt men onder de "Kinderen des Lichts" gelijk het Evangelie ze noemt, maar al te dikwijls een neiging tot ontwijking van het leven, uit vrees en bezorgdheid, dat men, in het volle menscheleke leven ingaande, ten slotte berijken en zijn geloof verliezen zou. De kluisenaar, de zuilenheilige, de man die zich opsluit in zijn kloostercel, geven hiervan de meest sprekkende proeve. Men zoekt zijn God, men wil genieten van zijn gemeenschap, de wereld leidt van die gemeenschap af, en nu ontvlucht men de wereld, ontvlucht alle verzoeking, en trekt zich, "eenzaam maar met God gemeenzaam", uit het volle menscheleke leven terug. En al neemt dit in den breeder kring der geloovigen niet dien krassen vorm aan, toch is de neiging om de wereld te mijden, en zich van den kring der wereld in eigen kring af te zonderen, nu nog overheerschend, gelijk ze dit schier in alle eeuwen geweest is. Wat men den Doopers om hun mijding nadocht, 't "met een boeje in een hooke", moge overdedreven zijn, toch ligt er waarheid in; en al hebben de Calvinisten het steeds anders verstaan, en al mag hun de lof niet onthouden, dat ze ook op het terrein van het algemeen menscheleke leven, dank zij de bejenderis der Gemeene Gratie, hebben uitgeblonden, toch kan kwalijk ontkend, dat, na hun inzinking, op 't laatste der 17de en in de 18de eeuw, ook onder hen de neiging om zich in gezelschappen af te zonderen en van het algemeen menscheleke terrein terug te trekken, weer ziender oogen veld won. Het betert wel weer, maar de neiging komt nog telkens uit. En of men hierop dan al uit de hoogte neerziet, er spreekt in die zucht tot mijding en afzondering toch een heilig beginsel mee. "Wat baat 't een mensch, of hij al heel de wereld gewint, en lijdt schade aan zijn ziele." Igaande in de wereld, stuit ge aanstands op wat in kwaden zin "de wereld" heet, op haar onheiligen geest, op haar weerderige verleiding, op den demonischen achtergrond van haar leven. En nu is het wel waar, dat het geloof ook deze "wereld" overwint, maar wie er zich te zwak voor gevoelt, doet dan toch beter, dat hij zich in het Licht terug trekt, dan dat hij in de duisternis der wereld afdoelt van het pad des levens.

Hiermede nu valt in den loop der historie te rekenen. Voor den geestelijken strijd moet gedurig alle kracht op het geestelijke worden saamgetrokken. In de wereld moet gedurig, om verder te komen, alle geesteskracht op het stoffelijke en zienlijke gecon-

centreerd. Beide stroomingen blijven haar eigen bedding volgen. Zoo was het, en is het en zal het wel blijven. Eenerzijds een krachtige ontwikkeling van het menscheleke kennen en kunnen, dat vooral bevorderd wordt door mannen, die hierop al hun geestkracht concentreeren, maar juist daardoor vreemd blijven aan de mysterien van het hooger leven. En anderzijds een krachtige ontwikkeling van het geestelijk leven, dat vooral gedragen en bevorderd wordt door mannen, die, als Kinderen des Lichts, op dat eeuwige licht al de spanning van hun geestelijke kracht saamtrekken.

Zelfs pleit er veel voor, om te erkennen, dat alzoo en niet anders het bestel van onzen God is. Hij toch is de oppermachtige uitdeeler van gaven en talenten; en toont ons in dit verband de historie niet, hoe het Hem belieft heeft, niet aan zijn Israel, maar aan de heidensche volken de gaven en talenten voor ons menscheleke kennen en kunnen toe te bedelen? Bezaten niet Egypte en Babylon, Griekenland en het heidensche Rome gaven van wetenschap en kunst die aan Israel onthouden werden? Gaat de tegenstelling tusschen de zonen van Seth en de zonen van Kain niet heel de geschiedenis door? En als we afdalen in onze eigen dagen, ziet ge dan niet voor oogen, hoe dezelfde regel in de uitdeeling der gaven op dit terrein nog steeds doorgaat? Gedurig zouden ge 't willen afdoen, dat die eminente mannen op elk gebied van wetenschap en kunst voor Jezus te voet mochten vallen, en klaagt ge weemoedig, waarom bezitten zij zulke mannen niet? En toch het blijft zoo. De gaven en talenten voor de algemeen menscheleke ontwikkeling worden in veel sterker en ruimer mate uitgedeeld aan de kinderen der wereld, dan aan de Kinderen des Lichts. Het Calvinisme alleen heeft in zijn bloeiperiode dien regel doorbroken, en wat we nog onlangs herdachten van Rembrandt's bijbeeldoeken en De Ruyter's heldengedrag en van Bilderdijk's dichterglorie, heeft 't besef in ons verlevendigd, dat er toch uitzonderingen, niet slechts in een enkel persoon, maar ook in geheel een groep die een andere geestesrichting volgt, mogelijk zijn, maar zonder dat dit den grondregel opgevoert. Slechts verlieze men nimmer uit het oog, dat, ook waar die grondregel doorgaat, het hooger en rijker licht op menscheleke terrein ontstoken, en de hogere macht over de Natuur die daardoor ons deel werd, ook al keert ze zich in de personen tegen het rijk van Christus, toch nimmer buiten zijn bestel omgaat, zoodat we ook in die algemeen menscheleke ontwikkeling, nu afdienende van haar zondig bijmengsel, een gave hebben te eeren, die van het Kruis ons toekwam.

"Doch hij was als doof".

Doch de kinderen Bélias seiden: Wat soude ons deze verlossen? En zij verachtten hem, en brachten hem geen geschenk. Doch hij was als doof.
1 Sam. 10: 27.

Saul is in veel voorbeeld ter afschrikking. Een pijnlijke figuur, die glansend als de morgenster opging, om onder te gaan in jammerlijke zelfverdwaging. Maar juist uit die eerste schoone periode is ook van Saul zelfs voor een kind van God nog te leeren. Saul had bejenders. Die bejenders konden bet niet velen, dat de zoon van Kis heer over het land was geworden. Het waren echte "Beliakinderen", d. w. z. lieden in wie geen hart voor het hoog, edele en verhevene was; politieke denkniet, die niet naar het hoog belang, niet naar de hooge roeping van Israel als volk van God vroegen, maar, echt kleinzielig, laaidunkend en laaghartig, er lust in hadden om te smaden en te schimpen, wat hoog stond naar omhoog te trekken, en af te geven op wie de verantwoordelijkheid voor het gezag droeg. Dat Saul's later wangedrag hun van achteren in veel gelijk gaf, doet er niet toe. Dat 't zoo loopen zou, wisten ze niet en gloeden ze niet. Saul's eerste optreden was kostelijk. Nog niets viel er op hem aan te merken. En toen, in die schoone periode van zijn jonge leven, verachten ze den gezalfde Gods, en riepen smadeling en glimlachend: Wat, zou die zoon van Kis, zou die Saul ons verlossen?

Die deed natuurlijk kwaad. Saul was pas in zijn opkomen. Zijn gezag moest nog bevestigd worden. En immer vindt lastertal altoos ingang. Zoo ondermijnden ze zijn positie bij het volk en in dit volk de hoop op verlossing uit der Philistijnen hand. Saul gevoelde het dan ook diep, wat kwaad ze tegen hem brouwen. Maar, zoo staat er, hij liet er zich niet door uit het veld slaan, en vooral, hij liet er zijn geest niet door verbitteren. Een verstandige, een schoone trek in Israels eersten koning, dien de Schrift ons zinnijk teekent in deze woorden: *Doch Saul hield zich als doof.* Hij was niet doof. Hij hoorde het wel, hoe ze hem narieten en beschimpen. Maar hij liet het gif der lastertal niet tot zijn hart doordringen, hij liet er zich niet door prikkelen, opsetten